

К.е.н., Чернодон В.І.

Вінницький інститут економіки

Тернопільського національного економічного університету

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ САДІВНИЦТВА УКРАЇНИ

Анотація. В роботі обґрунтовано доцільність формування стратегії інноваційного розвитку садівництва України з урахуванням тенденцій глобалізаційних процесів.

Ключові слова: стратегія, інноваційний розвиток, садівництво.

I. Вступ.

При обґрунтуванні розвитку промислового садівництва на перспективу слід враховувати зміну загальних стандартів споживання, зокрема структури продовольчого кошика, в якому зменшується частка споживання хліба, картоплі та цукру, й натомість збільшується частка плодів, ягід і овочів.

З розвитком і прискоренням глобальних процесів тіснота між ними і аграрним сектором економіки України збільшуватиметься, змінюватиметься співвідношення в структурі інститутів впливу на економічний та інноваційний розвиток аграрної економіки, ускладнюватимуться завдання, підходи до управління інноваційним розвитком галузей економіки України, в тому числі і аграрної. Особливо, як підтверджують наукові дослідження, це проявлятиметься стосовно розвитку тих глобальних процесів, які лише розгортаються або знаходяться на початковій стадії свого становлення [5, с.143].

Проблемам формування стратегій присвячені роботи М. Альберта, Ф. Хедоурі, А. Д. Чандлера А.А. Томпсона, А. ДЖ. Стрікленда, І. Ансоффа, З.Є. Шершньової, С.В. Оборської, Г.Мінцберга та ін. Питання розвитку садівництва України розглянуто в працях О.М. Шестопаля, О. Ю. Єрмакова, В.В. Юрчишина, І.І. Червена, В.А. Рудьєва, І.І.Лукінова та ін. Втім, в умовах глобалізаційних процесів, особливої актуальності набувають інноваційні пріоритети розвитку, формування яких у садівництві України потребує поглибленого дослідження.

II. Постановка завдання.

Метою роботи є обґрунтування доцільності формування стратегії інноваційного розвитку садівництва України, визначення системи заходів подолання негативних тенденцій та реалізації розроблених пропозицій щодо інноваційного розвитку галузі в сучасних умовах господарювання.

III. Результати.

Стратегія – це узагальнена модель дій, необхідних для досягнення постав-

лених цілей шляхом координації і поширення ресурсів.

Тому основне завдання формування стратегії передбачає розробку плану дій або наміченої стратегії та її адаптування до середовища, що змінюється, чим і виявляється проактивність і реактивність стратегії.

З метою створення можливостей повного забезпечення потреби населення в плодоягідній продукції за фізіологічними нормами їх споживання до 2025 року необхідно здійснити наступні заходи;

- забезпечити розширене відтворення виробництва головним чином за рахунок самофінансування галузі;
- розширити виробництво екологічно чистої продукції шляхом переходу від індустріально-хімічних методів ведення господарства до біологічних;
- удосконалити технології та організацію виробництва на основі використання передових досягнень науки;
- наповнити внутрішній ринок конкурентоспроможними продуктами та збільшити експортний потенціал.

Ми погоджуємося з твердженням, що напрями інноваційного розвитку аграрного сектора економіки визначаються не лише державними потребами в забезпеченні продовольчої, екологічної, енергетичної та інших видів безпеки, а й значною мірою залежать від факторів зовнішнього середовища, від процесів, які відбуваються в світовому соціально-економічному просторі. Україна в цілому і аграрний сектор економіки, зокрема, не є ізольованими системами, а виступають складовими світового економічного простору[5].

Це посилює вимоги до виробництва конкурентоспроможної продукції, вимагає від товаровиробників орієнтації на світові стандарти якості, екологічної безпеки та переваг щодо цінової пропозиції.

Нині міжнародна торгівля відбувається між промислово розвинутими країнами з приблизно однаковим відносним забезпеченням чинника виробництва. Фактично значна частка міжнародної торгівлі має внутрішньосекторний характер. Внутрішньосекторна торгівля стосується двосторонньої торгівлі в цьому секторі і розглядається як ефективний канал трансферу технологій. Завдяки внутрішньосекторній торгівлі з країнами, що є технологічними лідерами, Україна може отримати доступ до іноземних технологій, методів розробки дизайну товарів та успішно використати їх у власному виробництві. Для зміцнення позицій на світовому товарному ринку важливо внутрішню і зовнішню політику України спрямувати на активне просування внутрішньосекторної торгівлі [2,с.292].

Отже, в умовах сучасної глобалізації світової економіки, вступу України в СОТ і загострення конкуренції між виробниками садівничої продукції лише комплексна дія організаційно-економічних і технологічних факторів забезпечить значне підвищення ефективності плодівництва, завдяки чому вітчизняні

плоди і ягоди будуть цілком конкурентоспроможними на світовому ринку.

Розробка продукту, його вдосконалення, модифікація не можуть відбуватися без певного обґрунтування. Тому при розробці стратегії постає питання проведення комплексного дослідження щодо вимог споживачів до продукції.

Стратегія інноваційного розвитку базується на науково-технічних прогнозах і формується з урахуванням можливих винаходів та технологічних проривів у тій чи інших галузі у той період, на який розробляється стратегія.

Подолання негативних тенденцій та забезпечення сталого розвитку садівництва потребує вирішення основних завдань[1]:

- 1) удосконалення системи економіко-правового забезпечення галузі, узгодження її з міжнародними стандартами;
- 2) активізація інвестиційної політики, зокрема за рахунок розширення доступу виробників плодоягідної продукції до кредитних ресурсів на пільгових умовах;
- 3) удосконалення механізму регулювання ринку плодів і ягід, забезпечення умов для формування і розвитку його інфраструктури;
- 4) формування ефективних організаційних структур промислового садівництва;
- 5) максимальне використання можливостей для прискореного розвитку галузі на основі раціонального розміщення промислових насаджень плодоягідних культур;
- 6) виважена сортова політика, що передбачає широке впровадження тільки районованих вітчизняних та зарубіжних сортів на засадах ліцензування;
- 7) розвиток розсадницької бази, створення умов для повного переходу виробництва садивного матеріалу плодових та ягідних культур на безвірусній основі;
- 8) впровадження інноваційних технологій виробництва плодів і ягід;
- 9) здійснення наукового забезпечення галузі садівництва.

Виконання поставлених завдань може бути реалізовано через: визначення пріоритетних досліджень та розробок у галузі; вдосконаленні діючої або залученні нової технології виробництва; розвитку виробничих потужностей, створенні нових; підтримці існуючих; розробці нової концепції якості продукції.

Рішення про перехід до нової технології або вдосконалення існуючої повинно базуватись на аналізі техніко-технологічного рівня виробництва. В Україні існують галузеві методи визначення техніко-технологічного рівня окремих виробництв та підприємств в цілому. Залежно від результатів аналізу технології і рівня її освоєння на підприємстві розробляються або стратегії продовження використання існуючої технології, стратегії поліпшення

використання існуючої технології, стратегії ліквідація технологічного процесу.

Всі пункти плану розробленої стратегії повинні передбачати адаптацію до політичних та економічних змін, які в значній мірі впливають на організаційні технічні умови, характер постачання, зміни в структурі постачання сировинних ресурсів, споживачів й конкурентів.

Стратегія інноваційного розвитку передбачає створення та використання нововведень різних типів:

– пріоритетні дослідження та розробки: збільшення асигнувань; стабілізація асигнувань; зниження асигнувань; одночасне проведення фундаментальних досліджень і розробок; створення нової продукції; створення нової технології тощо;

– технологічні розробки (проекти): вдосконалення діючої; підтримка діючої; використання нової технології тощо;

– розвиток (вдосконалення) потужностей (проекти): створення нових, підтримка існуючих; розширення існуючих; удосконалення робочих місць, введення змін в організацію; згортання раціоналізації; концентрація та централізація; децентралізація та створення невеликих виробництв; децентралізація системи управління виробництвом.

– розробки відносно якості та продуктивності: використання концепції «груп якості»; впровадження комп'ютерної технології; система управління якістю виробництва тощо.

Впровадження комплексного інноваційного підходу дозволяє підприємствам швидко розвиватися та захоплювати все більші ринки високоякісною продукцією. При цьому саме інновації дають такі можливості прискорення темпів їх розвитку [3].

Застарілі знання та невикористані результати досліджень спонукають до пошуку нових технологій та конструкторських рішень. Кожне підприємство вирішує для себе: або використовувати послуги науково-дослідних організацій, або створювати власну розвинену підсистему НДПКР; можливі також комбінації зазначених підходів.

Власні дослідження та розробки традиційно здійснювались на науково-виробничих об'єднаннях України, формуючи їхній досить високий науково-технічний потенціал. Однак в умовах кризи більшість досліджень поступово згортались.

Розподіл організацій за галузями наук у 2008р. показав, що технічні науки займають найбільшу частку (майже половину) серед усіх галузей наук, хоча по рівняно з 2007р. кількість організацій цієї галузі скоротилася на 3,8%. Кількість організацій, що відносяться до природничих наук, також скоротилася на 1,8%.

Навпаки, кількість організацій, що виконували наукові дослідження та розробки у галузі гуманітарних та суспільних наук збільшилась на 15,6% та 0,7% відповідно [4].

Важливою частиною реалізації стратегії інноваційного розвитку є патентно-ліцензійна діяльність, що дає змогу деякою мірою здійснити захист від недобросовісної конкуренції.

У 2008р. роботи зі створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності: винаходів, корисних моделей, промислових зразків, компонувань інтегральних мікросхем і раціоналізаторських пропозицій – виконували 1284 вітчизняні організації (юридичні особи), що на 2,4% менше проти 2007р. і на 4,6% – 2006р. Майже третину загальної кількості становили підприємства переробної промисловості, 31,3% – наукові організації і 12,4% – освітні установи.

Така ж ситуація спостерігається і з охоронними документами. Порівняно з 2007р. Їхня кількість зменшилась на 4,3% і становила 8395 охоронних документів України та іноземних держав. Особливо помітне зменшення кількості отриманих патентів на промислові зразки (26,1%). У період 2005– 2008рр. більшість охоронних документів видано на корисні моделі (від 63,1% до 73,7% від загальної кількості охоронних документів), у той час як у період 2000– 2003рр. їхня частка становила лише 2,0–4,0% [4].

Структура і якісні показники породно-сортового складу промислових насаджень будуть щорічно уточнюватись і коригуватись згідно з нормативними параметрами "Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні", які підтверджуються «Актами державної реєстрації сорту», а майнові права – в «Реєстрі патентів на сорти...».

В формування структури породно-сортового складу, поряд з виведенням нових вітчизняних та інтродукцією кращих зарубіжних сортів та їх впровадженням матиме місце підвищення вимог до сортів промислового значення та скорочення кількості останніх [1].

IV. Висновки.

У садівництві важливого значення набуває інноваційний характер відтворювальних процесів, науково-обґрунтоване впровадження високоврожайних і швидко вступаючих в плодоношення сортів, розширення закладання садів на вегетативних підщепах, зміна структури насаджень у напрямі збільшення питомої ваги ягідних і кісточкових культур, що може бути ефективно реалізоване при розробці стратегії розвитку.

Стратегія інноваційного розвитку має носити системний, плановий характер, дослідження та розробки можуть створити міцну базу конкурентних переваг, що потребує обґрунтованих підходів до їх розробки.

Темпи розвитку наукових досліджень та розробок відображаються у відповідних стратегіях.

Реалізація стратегій інноваційного розвитку у садівництві значною мірою залежить від природно-ресурсного потенціалу, інформаційного забезпечення та рівня кваліфікації персоналу.

Література

1. Галузева програма розвитку садівництва України на період до 2025 року. - К., 2008. - 76 с.
2. Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український виміри / За ред. С. І. Юрія, С. В. Савельєва. – К.: Знання, 2007. – 595 с.
3. Йохна М.А., Стадник В.В. Економіка і організація інноваційної діяльності – К.: Видавничий центр „Академія”, 2005.- 400 с
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Статистичний збірник / Відп. за випуск І.В. Калачова. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України», 2009.
5. Сіренко Н.М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України : [монографія]. – Миколаїв, 2010. – 416с.